

“СУЗІР’Я”

на театральній карті Києва

Розмова Валентини Заболотної з Олексієм Кужельним

- Олексію Павловичу, хто Ви за зірками?

- Тілець і Змія.

- Отже, Тільці

великорозумні, терплячі, схильні до комерції, чутливі і сентиментальні, не виносять дисгармонії, дотримуються слова. В коханні не міняють зробленого вибору. Змії - інтелектуали, філософи, мудреці. У них чудова інтуїція. Їх добра воля допомагає іншим поглинає їх цілком. Більше довіряють власним враженням, симпатіям, відчуттям, аніж фактам і раціональним порадам. Пізнаєте себе?

Олексій Павлович Кужельний, сорок два роки, онук судетського чеха Кайзера(!), має дві вищі освіти(!), звання заслуженого артиста України, художній керівник-директор майстерні театрального мистецтва “Сузір’я”. Режисер багатьох вистав, серед яких є дивовижно пронизливі, людяні і філософські, наприклад, “Угорська Медя” Арпада Гьонца (президента Угорщини), “Випроміювання батьківства” Кароля Войтили (папи Римського), відзначені міжнародними преміями і успіхом у глядачів. Кужельний організував на базі “Сузір’я” кілька театральних фестивалів - “Київська парсуна” (моновистави) особливо популярна. Отже, і сам Олексій Павлович став помітною зіркою не тільки свого “Сузір’я”, а й на київському та українському театальному небосхилі. А зірка - це завжди загадка. Про це й розмова.

- Можливо. Гороскопи поважаю і прислухаюсь до них, як до сигналів всесвіту, Але вважаю їх лише кресленням долі, яке цікаво перекреслювати, долати, змінювати. В цих кресленнях кожний торує власний шлях, особливо в професії і коханні. Нам з дружиною зорі просто забороняли шлюб. А ми уже майже десять років щасливі разом. Часто поклик серця сильніший за зірки.

- Кожен з нас грає в житті багато різних ролей. Від школяра до пішохода і пасажира. Спробуйте перерахувати свої нинішні головні соціальні ролі. Крім керівника “Сузір’я” Ви ще...

- Старший викладач майстерності актора на курсі професора Валентини Іванівни Зимньої в рідному театральному інституті.

Член художньої ради по театрах Головного Управління Культури держадміністрації Києва.

Чоловік своєї дружини Ольги Таукач, її знають як ведучу телепрограми “Місто”.

Ольга Таукач, донька відомого в Україні та Німеччині професора-економіста Георгія Леонідовича Таукача. Маленька, худенька, жвава, вона самотійно опанувала українською мовою, довгий час працювала на радіо, а нині виконавчий директор телекомпанії “Травіс”.

Батько. Миколка вже в третьому класі вчиться.

Котя майже завжди з батьками, зовсім малюком у далеких поїздках, допізна в театрі. Уважно і тихо дивиться по кілька разів дорослі вистави. В кабінеті батька і в юрбі гостей почувасться гостинним господарем, але в очі не лізе. Знявся у фільмі С.Маслобойщикова “Співачка Жозефіна і Мишачий народ”. Про його майбутню професію батьки не думають - сам вибере.

Покупець. Страшенно люблю ходити по крамницях і базарах. Таким чином побачив чимало цікавих типів і придбав для “Сузір’я” багато унікальних речей. Адже в кожній речі - чиясь доля і річ ця майже жива.

- Що б іще Вам хотілося зробити?

- Я нічого не планую, бо я людина долі. Куди Бог пошле. Ось нині мене потягло до масових дійств, концертів, ритуалів. “Тайна вечеря” з Лесем Курбасом мені, здається, вдалася.

- Згодна. Спільне постелення учасниками довгої білої скатертини, червоні яблука на ній, череп’яні келихи, співи, передача одне одному полум’я свічок-

Лариса Кадирова та Лео Вітошинський (Австрія) у виставі "Листи незнайки" за С.Цвейгом. Режисер О.Кужельний. 1995.

зірочок - заворожувало і втаємничувало.

- Взвся ставити концерти і вечори - мені цікаво. От після ремонту будинку Родзянок, де нині "Сузір'я", думаю, наш театр стане іншим. Яким? Може, тотальним - від порога і разом з глядачами. Щось на зразок духовного клубу. Мабуть, це енергетичний спадок перших господарів диктує. Ми і зараз приблизно так намагаємося робити. У нас вже тридцять відсотків глядачів постійні. Дивляться кожну нову виставу. Висловлюються.

Кужельний живе днем сьогоднішнім і заглядає наперед не більше, ніж на кілька місяців. Бо підкорення людини далекій меті робить її жорсткою, фанатичною. В таких шорах вмирає творчість і вже не купиш несподіваного подарунка д-адивившись на зоряне небо.

- А як виникла ідея театру "Сузір'я"? Адже аналогій в Москві, на яку тоді оглядалися, не було?

- Не було. "Сузір'я" виникло не без участі тодішнього міністра культури Юрія Олександровича Олененка, в минулому актора - таким людям театр все життя стукає в серце.

Коли будинок залишила капела "Думка", від нього всі відмовлялись. Ніхто не знав, що тут

можна театрального зробити - просто великі, хоч і красиві, кімнати. А тут по місту ходять творчо невдоволені прекрасні актори. І у мене уява про ідеальний театр як про театр без трупи. На тому і зійшлися. Зірки одержали змогу самореалізуватись, я - свій ідеальний театр. А дім прийняв нас - добірне товариство високо інтелектуального рівня.

Сам того не наголошуючи, Кужельний збирає довкола себе цікавих людей, митців театру насамперед, а ще бізнесменів, політиків, журналістів, диваків, художників, студентів, поетів, музикантів. Він ними опікується, організовує їм маленькі радощі, знайомить між собою, збираючи за столом з канапками і добрим вином, тішиться з їхніх розмов і парадоксів, сам будучи гострословом і парадоксалістом. І тоді "Сузір'я" виходить за межі мистецтва, хоч і обертається довкола нього.

- Що для Вас зірки?

- Це коли у всіх на слуху ім'я людини, хоч не завжди пам'ятаєш, чим вона займається і що конкретно зробила. До речі, справжня зірка театру ніколи не питає, скільки їй заплатять за роботу. І ми стараємося заплатити по максимуму наших можливостей. А коли розмова починається з винагороди, це майже завжди сиг-

нал про те, що діла не буде. Ось таке спостереження.

- А як вибираєте? Адже до Вас багато хто приходить.

- Практично нікому не відмовляємо. Але я покладаюся на свою інтуїцію. Інколи, знаючи актора, матеріал, режисера, відразу даю "зелену вулицю", або відмовляю, не раджу, вмовляю - це тобі не треба. При сумнівах, шкрябанні на душі трошки загальмовую перший запал. І тоді стає видно, чи то була блискуча, але нетривка ідея, чи вистражданий намір.

- А самі для себе як вибираєте п'єси?

- Не вибираю. Вони вибирають мене. Я охоче берусь за щось для мене нове, незвичне, несподіване, незрозуміле, якщо хочете.

- Як сприймаєте невдачі, поразки? Чи були вони у Вас?

- Були, як не бути. Але не сприймаю їх як катастрофу. Адже все на благо. Значить, треба було чомусь мене навчити, тицьнути носом в помилку. Впадати у відчай не варто. Треба святкувати життя.

Ось чому з ним, Кужельним, легко. Він не страждає в наш страдницький час. Він захищається святом від буденності життя і втягує у святковий вир інших. По-

У світлі театрального “СУЗІР’Я”

Майстерня театрального мистецтва “Сузір’я” міститься, як відомо киянам, у чудовому будинку на вулиці Ярославів вал, у будинку, який сьогодні на капітальному ремонті. Будівля обнесена риштуваннями, триває ремонт, але це не зупиняє творчий процес. Ідуть вистави, народжуються нові.

Багато вечорів з глядачами провела в цій “Майстерні” актриса Людмила Лимар із моновиставами - “Мені так хочеться щастя і ласки” за романсами О.Вертинського, “Відьма” за поемою Т.Шевченка. Наскільки тепла і зворушлива перша, настільки тривожна і психологічно складна друга. Проникливими почуттями сповнена вистава “Випромінювання батьківства” за п’єсою Кароля Войтили, тобто папи Івана Павла II.

В репертуарі “Сузір’я” незвичні імена. Крім папи Римського, президент Чехії Вацлав Гавел, чия п’єса “Аудієнція” також можна подивитися на сцені театру. Є ім’я ще одного президента - Арпада Гьонца, чия “Угорська Медея” також втілена в цій Майстерні.

Прикрашає афіші й гучне ім’я Войновича - він представлений п’єсою “Фіктивний шлюб”. А виставу “Лист незнайомки”, яку реалізувала Лариса Кадірова, театр показував глядачам Відня і вона мала успіх.

Влітку 1995 року театр побував на гастролях в Чорногорії і Сербії. В Сербії, в місті Будва, щороку проводиться традиційний літній фестиваль театрального мистецтва під назвою “Бітеф”, який триває два місяці і який вже провівся 49 разів. На наступний рік на “Бітеф” одержав запрошення колектив “Сузір’я”.

Що ще нового в цій майстерні? Завершилась робота над п’єсою “Зачароване коло” молодого драматурга Катерини Демчук. П’єса побудована на творах і листах Лесі Українки. Акцент зроблено на її жіночій долі, а не на соціально-політичних поглядах. У виставі всього двоє виконавців - Людмила Лимар і Володимир Кокотунов.

За рішенням ЮНЕСКО, 1996 рік вважається роком відомого японського драматурга Юкіо Місіми. “Сузір’я” здійснило постановку його п’єси “Маркіза де Сад”. Це японська п’єса про європейські звичаї XVIII століття. Юкіо Місіма наважився поєднати проблеми Заходу і Сходу. Автором пластичного і візуального вирішення вистави стала відома театральна художниця Олена Богатирьова. Крім того, вона здійснила сценічну редакцію літературного першоджерела, аби виразніше викристалізувати власну концепцію філософської драми Місіми, присвяченої парадоксальному дослідженню уособлення пороку - скандального маркіза де Сада, - через сприйняття жінок, які його оточували. Вистава може бути витлумачена як розкішно костюмований ритуал - ритуал Життя і Смерті.

Сцена з вистави “Випромінювання батьківства”. Режисер О.Кужельний. 1995.

зиція справжнього театру - опонувати докільню.

- **Ого! Ви теж фаталіст? Віруючий?**

- Так. Я людина долі. В Бога вірую. Православний. Для мене існує таїна спілкування з Богом. Дотримуюсь ритуалів. Люблю ритуальність в житті. Але віра для мене не догма. Все добре в міру.

- **Що Ви найбільше цінуйте в театрі?**

- Брехню. Неправду, яка говорить правду. Адже театр це несправжнє життя, несправжня смерть. Але мені найцікавіше наскільки майстерна ця несправжність, наскільки віртуозна і прекрасна брехня театру і наскільки мудра правда, яку вона доносить.

- **Що найбільше цінуйте в людях?**

- Самоповагу. Ціную і люблю егоїстів. Зважте - не егоцентриків, а здорових егоїстів. Чим більше людина живе для себе, тим більше вона живе для інших. Бо в її інтересах, щоб іншим поруч було добре.

Читаємо у “Степовому вовку” Германа Гессе: “Без любові до самого себе неможлива і любов до ближнього”.

- **Олексію Павловичу, скажіть що-небудь ще. Р-р-розумне.**

- Краще своє. Всім відомо, що з плином цивілізації людина, в

принципі, не міняється. Змінюється атрибутика людського життя, форми виразу особистості. І стоїть все на тому, що все суще - розумне, а все розумне - суще.

Та головна моя тривога в тому, що нині внутрішній вогонь бажань людини має понижений градус горіння. І це вже не горіння, а тління якесь. Причому вселенське. За кордоном теж так. Може, це “парниковий ефект” планети так діє на людство, передається людині? Бо почали цуратися сильних почуттів, розмаху, відчайдушності. Так і кортить влаштувати в душі своїй власний парничок, таку собі тепличку. Щоб без протягів. Як наслідок - людина не очищається полум’ям душі, накопичує в собі незгорілі шлаки, недопалки, не реалізується, отже, сповна. Це і є головною причиною її самоневдоволення, роздратування, агресивності.

Що підніме нас вгору? Що додасть енергії пориву? Не дай Боже, війна. Я гадаю, це мусить бути якесь величезне відкриття людства, як політ в космос, як винайдення пороку. Якась подія всепланетного значення. Щось на зразок зустрічі з інопланетянами. Щоб людина знову запалала, завітлася...

- **Зіркою. В сузір’ї інших зірок. В зоряному небі.**